TA'LIM SOHASINI RAQAMLASHTIRISHGA OID ZAMONAVIY YONDASHUVLAR-YANGI IMKONIYATLAR

Ahmadjonova Umida Tojimurodovna- Jizzax politexnika institut, "Fizika" kafedrasi katta o'qituvchisi
E-mail: umida.axmadjonova@bk.ru

Annotatsiya. Maqolada ta'lim sohasini raqamlashtirishga oid zamonaviy yondashuvlardan masofaviy ta'lim texnologiyasi va uning afzalliklari bayon qilingan. Masofaviy texnologiyalardan foydalanish zamonaviy ta'limning imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

Kalit so'zlar. zamonaviy axborot texnologiyalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), Elektron ta'lim (E-Learning), sinxron elektron ta'lim, asinxron elektron ta'lim.

Oliy ta'lim o'quv jarayonini tashkil etishda ta'lim sohasini raqamlashtirishga oid zamonaviy yondashuvlarning roli kun sayin ortib bormoqda. Chunki, ta'lim sohasini raqamlashtirish – bu katta hajmli ma'lumotlar elektron bazasini yaratish, qayta ishlash, almashish texnologiyalarni joriy etish hisobiga ta'lim tizimida, xususan oliy ta'lim va boshqaruv jarayonini, kundalik ijtimoiy jarayonlarni o'zgartirishni anglatadi.

Hozirda raqamli ko'rinishda eng yaxshi ta'limni olish imkoniyatlari mavjud. Masalan eng nufuzli xorijiy universitetda o'qitiluvchi ma'ruzalarni internetda tinglash mumkin. Shunday ekan, masofaviy ta'lim texnologiyalardan foydalanish zamonaviy ta'limning imkoniyatlarini yanada kengaytirdi. Bugungi kunda Yer kurrasining istalgan joyidan turib, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) imkoniyatidan foydalangan holda ta'lim olish mumkin. Zero an'anaviy ta'lim o'z mavqeini saqlab tursa ham, keyingi paytlarda masofaviy o'qitish texnologiyalari kundan-kun ommaviylashib bormoqda [Н.Х.Авлиякулов:97]

Bugungi kunda mamlakatimizda yangi jahon axborot-ta'lim muhitiga integrallashishga yo'naltirilgan ta'lim tizimi barpo etilmoqda. Bu ta'lim jarayonini tashkil etishda zamonaviy texnik imkoniyatlarga javob beradigan sezilarli o'zgarishlar bilan kuzatilmoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'lim sohasiga kirib kelishi ta'lim usullari va o'qitish jarayonini yangicha yondashuv asosida tashkil etish shakllarini sifatli ravishda qulaylashtirib, o'zgartirish imkonini bermoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim tizimini modernizatsiyalashtirish jarayonining eng muhim qismidir [В.А.Красильникова:42]

Elektron yoki masofaviy ta'limning yangi bosqichida nafaqat axborot texnologiyalarini qo'llash, balki elektron shakldagi ta'lim manbalarini bilan ta'minlashni ko'zda tutiladi.

Elektron va masofaviy texnologiyalar - ta'limning axborot va kommunikatsiya texnologiyalari qo'llangan variantlaridir.

Elektron ta'lim (E-Learning) – avval "Elektron ta'lim" atamasi kompyuter yordamida o'qitish deb tushunilgan, biroq axborot texnologiyalari rivoji bilan bu tushuncha yanada kengaytirildi. Bugungi kunda elektron ta'lim ko'pgina ta'lim texnologiyalarini qamrab olmoqda, ularni shartli ravishda, 2 turga, ya'ni sinxron va asinxron turlarga bo'lish mumkin [В.А.Красильникова:339]

Sinxron elektron ta'lim - masofaviy ta'lim hisoblanadi, lekin bu real vaqtda amalga oshiriladigan ta'limdir. U oddiy kunduzgi ta'limga o'xshaydi, farqi shundaki, ishtirokchilar bir-biridan uzoq masofada bo'ladi. Kundan-kunga keng tarqalib borayotgan vebinarlar mazkur ta'lim shaklining eng yorqin ko'rinishidir. Ma'ruzalarni tashkillashtirishda maxsus dasturiy ta'minotlar qo'llaniladi.

Asinxron elektron ta'lim - bu talaba barcha kerakli ma'lumotni onlayn-manbalardan yoki elektron axborot tashish vositalari (CD, DVD yoki flash-kartalar)dan olishi va materialni o'zlashtirish sur'ati va jadvalini o'zi mustaqil tashkil etishdir. Asinxron elektron ta'lim tizimiga barcha turdagi CD-kurslar va elektron o'qitish kurslari kiradi. Bugungi kunda elektron ta'lim ko'pchilik OTM larda ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib qolgan, u shuningdek, malaka oshirish kurslarini tashkil etishda ham o'z o'rnini topgan.

Masofaviy ta'lim texnologiyalari-masofaviy ta'lim bu E-Learningga qaraganda kengroq tushunchadir, u interfaol mustaqil ta'limning va qo'llab-quvvatlashning intensiv maslahat sintezi hisoblanadi.

Shunday qilib, elektron ta'lim masofaviy ta'limning bir bo'lagi hisoblanadi. Masofaviy ta'lim asosiy o'quv materialini o'quvchilarga yetkazib berish va o'quv jarayonida o'quvchi va o'qituvchi orasida interfaol ishlashni ta'minlaydi [Д.Сайфуров:28]

Masofaviy ta'limning afzalliklari:

- Masofaviy texnologiyalardan foydalangan holda o'qitishning juda ko'p ijobiy tomonlari mavjud.

- Yashash joyidan turib, o'qish imkoniyati - chekka qishloqlarda yashovchilarda katta shaharlarga borib, universitetga kirib-o'qish imkoniyati har doim ham bo'lavermaydi. Masofaviy ta'lim texnologiyalari ularga o'z shahridan ketmasdan turib, o'qish imkoniyatini yaratib beradi.

- O'qish va ishni birga qo'shib olib boorish -o'quvchilar ishdan ajralmagan holda ta'lim olish imkoniga ega bo'ladilar, bu, ayniqsa, malaka oshirish yoki ikkinchi oliy ma'lumot oluvchilarga juda qo'l keladi.

- Sifatli texnologiyalar va o'quv mazmunini egallash – talaba sifatli o'quv materiallari yordamida o'qitilishi, o'qituvchi bilan muloqat qilishi va o'z individual o'quv rejasini tuzishi mumkin.

- Baholashning xolisligi -masofaviy ta'lim texnologiyalari bilim sifatining doimiy nazorati, natijalarning baholanishi, inson omilidan xoli bo'lgan xolis avtomatlashtirilgan baholash joylarda moddiy manfaatdorlikni yo'qotishni ko'zda tutadi.

- Ta'limda individual yondashuv - o'zgaruvchan grafik, ish va o'qishni birga qo'shib olib borish, shuningdek, o'zlashtirilayotgan materialni ma'lumotni individual o'zlashtirish tezligiga moslash masofaviy ta'limni barcha uchun qulay qilib qo'ymoqda.

Global pandemiya sharoitida dunyo mamlakatlari qatori, O'zbekistonda ta'lim jarayonlari masofaviy tizimda olib borildi va borilmoqda.

BMT ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda dunyo bo'yicha yalpi ichki mahsulotning qariyb chorak qismi raqamli texnologiyalarga to'g'ri kelishi bashorat qilinayotgan hozirgi sharoitda bu yo'nalishdagi ishlarni rivojlantirishga e'tibor qaratish o'ta muhimdir. Binobarin, jahon mamlakatlarida iqtisodiy muammolarning ko'payishi, transport va ishlab chiqarish munosabatlarining buzilishi, tadbirlarning onlayn o'tkazilishi hozirgi ko'rinishdagi globallashuvga nuqta qo'yishi kutilmoqda.

Respublikamiz ta'lim muassasalarining barcha bo'g'inlarida takomillashgan tamoyillarga asoslangan yuqorida keltirilgan tizimlarni joriy etsak, o'ylaymanki, ta'lim jarayonida olib borilayotgan islohatlarning namunali, samarali ijrosining bir bo'lagi bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Авлиякулов Н.Х., Мусаева Н.Н. "Модулли ўқитиш технологиялари" Т.: "Fan va texnologiyalar" нашриёти, 2007. 97- б.

2. Красильникова В.А. Концепция компьютерной технологии обучения. Оренбург: ОГУ, 2008. с.42

3. Красильникова В.А. Теория и технологии компьютерного обучения и тестирования / Монография. – М.: Дом педагогики, ИПК ГОУ ОГУ, 2009. с.339

4. Сайфуров Д. Малака ошириш тизимида масофавий таълимни ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари //Касб-ҳунар таълими журнали. Т.:2002. №5-6. 28-29-бет.